

HUOM! Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

PLEASE NOTE! This is an electronic self-archived version of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Honkanen, E. (17.6.2024). Nuoret ovat elämishakuisia oppijoita ja tulevia ammattilaisia. *eSignals PRO*. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024061753885>

Copyright: © 2024 by the authors and Haaga-Helia University of Applied Sciences. Licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC SA) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

Nuoret ovat elämyshakuisia oppijoita ja tulevia ammattilaisia

URN <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024061753885>

[Eija Honkanen](#)

yliopettaja

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Julkaistu : 17.06.2024

Haaga-Heliassa on INKLU-hankkeessa keskusteltu ammatillisten opettajien kanssa nuorten opettamisesta ja oppimisesta. Tämä sama aihe nousee jatkuvasti esille myös opettajankoulutuksessa ja opettajien täydennyskoulutuksessa. Ammatilliseen koulutukseen on tullut enemmän nuoria oppivelvollisuuden laajentamisen myötä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022). Huolen yhteydessä puhutaan myös siitä, mitä opettaja voisi tehdä, jotta nuoret oppisivat paremmin. Kirjoituksessani tarkastelen nuoruutta, oppimista, tuen tarvetta sekä opetusta, ohjausta ja yhteistyötä vanhempien kanssa toisen asteen ammatillisissa opinnoissa.

Mielihyvähakuisuus ohjaa vahvasti nuoria

Kun perusopetuksesta tulevat nuoret siirtyvät ammatilliseen koulutukseen, nuorimmat täyttävät vasta joulun alla 16 vuotta. Nuori on siis keskellä kasvun ja kehityksen kautta lapsesta nuoreksi ja aikuiseksi. Kasvu ja kehitys koskee fyysistä, psyykkistä, emotionaalista ja sosiaalista kehitystä.

Fyysinen kehitys havaitaan helposti. 16-vuotiaat, ammatillisen koulutuksen aloittaneet nuoret kasvavat koulutuksen aikana pituutta ja kehittyvät fyysisesti lapsista nuoriksi aikuisiksi (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2023). Psyykinen ja emotionaalinen kehitys on ajattelun ja tunne-elämän kehittymistä, jolloin on keskeistä oppimisen näkökulmasta tunteiden säätelyn oppiminen eri tilanteissa ja ympäristöissä. Nuoria ohjaa vahvasti mielihyvähakuisuus, jolloin kaikki elämyksellisiä kokemuksia tuottava ja impulsiivinen toiminta kiinnostavat heitä, koska juuri se tuottaa mielihyvää ja dopamiinia, jota kehittyvät aivot kaipaavat. Impulsiivisuus ja mielihyvähakuisuus tasoittuvat vasta 20-24-vuotiailla nuorilla. Nuorella otsalohko kehittyy aivoissa viimeisenä. Otsalohko ohjaa tarkkaavaisuutta ja on tärkeässä osassa, kun nuori toimii ja suunnittelee omaa toimintaa. Näin ollen elämyshakuisuus ja itsesäätelyyn liittyvät taidot kehittyvät eriaikaisesti. (Huotilainen 2019.) Tämä aiheuttaakin opettajien mielestä haasteita siinä, miten ohjata ja opettaa elämyshakuisia nuoria, kun itsesäätelytaidot kaipaavat vielä paljon ohjaamista ja aikaa kehittyäkseen. Ja silloin puhutaan nuorista, joiden kehitys etenee tyyppillisesti.

On hyvä muistaa, että ammatillisessa koulutuksessa on myös nuoria, joilla kehitys viivästyy jostain syystä (Herrgård & Renko 2023). Se tarkoittaa, että nuoren käyttäytyminen on enemmän lapselle ominaista ja ammatillisessa koulutuksessa esiintyy yläkouluikaiselle

tyypillistä toimintaa. Nämä vaativat enemmän oppimiseen tukea ja käyttäytymisen ja kasvun ohjausta. Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärästä oli vuoden 2024 alussa erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita noin 12 % ja vaativaa erityistä tukea saavia 1,5 % (OPH 2024a). Myös mielen hyvinvointi vaikuttaa nuorten jaksamiseen ja opiskelukykyyn. Opiskelijoista kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta koki omasta mielestään 18 % (THL 2023). Ammatillisessa koulutuksessa on monenlaisia nuoria ja monessa eri kasvun vaiheessa.

Kaiken kaikkiaan nuoret kehittyvät, kasvavat ja itsenäistyvät ammatillisen koulutuksen aikana. Monella nuorella ystäväpiiri vaihtuu, on parisuhdekokeiluja, päihdekokeiluja ja tapahtuu taloudellinen itsenäistyminen. Muutto omaan kotiin ja vastuu omasta elämästä siirtyy itselle, kun se aiemmin on ollut vanhemmilla ja on asuttu kotona. Muutos on valtava ja ammatillisen koulutuksen aika on nuorelle muutosten ja myllerrysten aikaa omassa elämässä. Muutokset vievät nuoren energiaa ja vaikuttavat siihen, miten nuori keskittyy oppimiseen. Jos muutokseen liittyy ongelmia, nuoren huomio kiinnittyy niihin ja vähemmän opiskeluun, jolloin tarvitaan enemmän tukea opintojen suorittamiseen. Siksi nuoren oppimisen ja kasvun tukeminen on erittäin tärkeää tässä huimassa kasvun ja kehityksen vaiheessa. Nuori tarvitsee vanhempien ja läheisten tuen ja ohjauksen lisäksi ammatillisen oppilaitoksen toimijoiden ja etenkin opettajan rinnalla kulkemista. Kaiken lähtökohtana on, että perusasiat nuoren elämässä on kunnossa.

Oppimisen edellytykset kuntoon

Tärkeitä edellytyksiä oppimiselle on se, että nuorten perusasiat kuten unirytm, ruokailu ja liikunta ovat kunnossa. Kaikilla opiskelijoilla näin ei ole ja siksi on hyvä varmistaa ja ohjata nuorta huolehtimaan niistä.

Unen aikana tapahtuu oppiminen ja muistijäljet vahvistuvat luomalla oppimista (Huotilainen 2019; Tuomilehto 2024). Uni vaikuttaa käyttäytymiseemme, vuorovaikutukseen, tunteisiin ja jopa 90 % palautumisesta tapahtuu unen aikana (Tuomilehto 2024). Kouluterveyskyselyn mukaan ammatillisessa koulutuksessa opiskelevista nuorista 50,9 % nukkuu arkisin alle 8 tuntia yössä, joka on liian vähän. Kouluterveyskysely toteutettiin vuonna 2023. Siihen vastasi ammatillisessa koulutuksessa opiskelevista alle 21-vuotiaista opiskelijoista noin 21 000, joka on noin 30 % otoksesta. (THL 2023.) Vähäiset yöunet ja viivästynyt unirytm on monen nuoren ongelma, joka heijastuu oppimiseen ja jaksamiseen yleensä. Pitkittyessään univaikeudet ja viivästynyt unirytm vaikuttavat neurologisena muutoksena nuoreen. Se ei korjaudu ainoastaan kehottamalla nuorta, että mene aikaisemmin nukkumaan. Opiskelija tarvitsee paljon tukea, ohjausta ja kannustusta sekä aikaa, että uni palautuu toivottuun rytmiin. (Partonen 2023.)

Kasvavien nuorten kannustaminen ruokailuun ja terveelliseen ravintoon on heille tärkeää energian saannin ja hyvinvoinnin kannalta. Kouluterveyskyselyn mukaan ammatillisen koulutuksen opiskelijoista vain 50 % syö säännöllisesti aamupalan ja lounaan syö koululla päivittäin vain 33,5 % (THL 2023). Koululounas tarjoaa opinnoissa mahdollisuuden terveelliseen ruokailuun. Joissakin ammatillisissa oppilaitoksissa on myös tarjolla opiskelijoille aamupuuro. Kaikki opiskelijat eivät käytä näitä mahdollisuuksia ja voivat väheksyä lounaan merkitystä jättämällä sen väliin tai korvaamalla sen välipaloilla, joka

heijastuu jaksamiseen ja keskittymiseen opetuksessa. Ruokailu yhteisöllisenä tapahtumana voi houkutella osan näistä nuorista syömään lounasta. Kun on riittävästi ja säännöllisesti saatavilla energiaa, opiskelija jaksaa paremmin keskittyä oppimiseen.

Perusasioihin kuuluu myös säännöllinen liikunta, joka tukee oppimista (Huotilainen 2019). Hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla harrasti vähintään yhden tunnin viikossa vain 40,1 % vastanneista (THL 2023). Liikunnan määrä jää nuorilla vähäiseksi, vaikka se tukee sekä fyysistä kuntoa, että oppimista. Nuoret tarvitsevat lisää arkiliikuntaa ja kuntoa kohottavaa liikuntaa. Oppimisen edellytyksinä unirytmii, ruokailu ja liikunta vahvistavat omalta osaltaan opiskelijan opiskelukykyä. Osa oppimiseen liittyvistä vaikeuksista voikin selittyä sillä, että nämä perusasiat eivät ole opiskelijan elämässä kunnossa. Ohjauksessa tulee varmistaa, miten nuori nukkuu, ruokailee ja liikkuu. Ne eivät yksin riitä sillä nuori tarvitsee elämässään myös sosiaalisia suhteita, joita ovat perhe ja kaverit.

Yhteistyö vanhempien kanssa

Yhteistyö ammatillisen koulutuksen aikana on alaikäisten nuorten kohdalla oppilaitoksen velvollisuus (Opetushallitus 2024b). Vanhempien ja läheisten tuki nuorille on opinnoissa tärkeää. Nuorisobarometrissa (Kiilakoski 2023) tehdään kysely 15-29-vuotiaille nuorille. Sen mukaan kodin ja perheen tärkeys on korostunut verrattuna aiempaan. Perhe auttaa selviämään nuorta hankaliksi kokemista elämän tilanteista, ja joskus perheen aiheuttamat ristiriidat näkyvät aiheuttaen hankaluuksia. Yhteistyö perheen ja läheisten kanssa mahdollistuu täysi-ikäisen nuoren kohdalla vain hänen omasta toiveestaan. Nuori tarvitsee kodin ohjausta, tukea ja kannustusta opiskelun aikana.

Vanhempien ja oppilaitoksen yhteistyötä on ohjauksen ja kannustuksen lisäksi muun muassa läsnä- ja poissaolojen seuranta. Vanhempainbarometriin vastanneista vanhemmista 99 % piti tärkeänä, että lapsi käy säännöllisesti koulua. Ammatillisen koulutuksen vanhemmista 49 % tiesi miten oppilaitos puuttuu poissaoloihin ja koki sen toimivaksi. Vanhemmille tulisi kertoa selkeästi, miten oppilaitos puuttuu poissaoloihin ja miten heidän tulee toimia poissaolotilanteissa, jotta he voivat tukea koulunkäyntiä. (Vanhempainliitto 2023) Suuri osa nuorista asuu vielä kotona ja kodin tuki opiskelussa on monella tapaa keskeistä. 42,2 % ammatillisen koulutuksen nuorista koki, että heillä on hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa ja 53 %, että heillä on mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista (THL 2023). Kun hän kokee, että ei saa tukea vanhemmiltaan tai hän asuu itsenäisesti esimerkiksi toisella paikkakunnalla opiskelemissa, oppilaitoksessa koettu yhteisöllisyys ja koko henkilöstön tuki korostuu. Oppilaitoksen henkilöstö ei luonnollisestikaan voi ottaa vanhempien tai läheisten roolia, mutta ammattitaitoinen henkilöstö tarjoaa sen tuen, jota opiskelija kaipaa, että itsenäiseen elämään tarvittavat valmiudet vahvistuvat ja hän kokee tarvitsemansa yhteisöllisyyden.

Vanhempien tulee olla mukana alaikäisten nuorten HOKSien (henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma) laadinnassa. Ammatillisen koulutuksen vanhemmista 27 % oli ollut mukana. Ne, jotka eivät osallistuneet, eivät tienneet siitä (Vanhempainliitto 2023). Vanhemmat kaipaavat tietoa nuoren opintojen rakenteista, ainevalinnoista ja niiden vaikutuksista jatko-opintoihin, urasuunnitelmiin ja työllistymiseen. Heitä kiinnostaa opintojen edistyminen, opinnoissa pärjääminen ja positiivinen palaute nuorten osaamiseen

ja vahvuuksiin liittyen. Vanhemmat toivoivat, että heillä olisi tietoa siitä, miten he voivat olla 18 vuotta täyttäneen itsenäistyvän nuoren tukena edelleen. (Vanhempainliitto 2023). Nuorten opiskelijoiden vanhempien mukana oleminen on opiskelijan lisäksi oppilaitoksen henkilöstölle arvokas voimavara.

Parhaimmillaan vanhemmat tukevat nuorta koko koulutuksen ajan. Vanhemmat iloitsevat, kun lapsi voi hyvin, omaa sosiaalisia kontakteja, opinnot etenevät ja nuorella on elämänmyönteinen asenne. Perheet ovat erilaisia. Kun perheessä on haasteita liittyen esimerkiksi perhetilanteeseen, terveyteen tai talouteen, nuoren tukeminen on vaihtelevaa. Silloin oppilaitoksen tarjoamat erilaiset tukitoimet tulevat tärkeiksi. Vanhempien huolenaiheet ovat hyvin samoja kuin on opettajillakin: nuoren arkirytm, vähäinen liikkuminen, nuoren kokemus yksinäisyys, riittämättömät opiskelutaidot ja kyky ottaa vastuuta omasta oppimisestaan. Vanhemmat toivoivatkin, että he saavat tukea oppilaitoksesta nuorten opiskeluvaihtoihin, opiskelutaitoihin, opiskelumotivaatioon ja jaksamiseen liittyvissä asioissa. (Vanhempainliitto 2023) Nämä ovat teemoja, joita käsitelläänkin vanhempainilloissa. Osa vanhemmista kertoi, että ei voinut osallistua vanhempainiltaan, koska heillä oli työesteitä, ajankohta oli ilmoitettu liian myöhään tai oli aikataulullisia esteitä (Vanhempainliitto 2023). Vanhemmat ja opettajat ovat yhtä mieltä siitä, että nuoren tukeminen, ohjaus ja sosiaaliset suhteet ovat tärkeitä.

Kaverit, läheiset ja hyväksyntä ovat nuorille tärkeitä

Nuoret tarvitsevat sosiaalisia kontakteja oppiakseen, kehittyäkseen, itsenäistymiseen ja samaistua kseen toisiin nuoriin ja että tuntevat olevansa osa yhteisöä (Mielen terveystalo s.a.). Kouluterveyskyselyn mukaan ammatillisen koulutuksen nuorista koki, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää 9,9 % ja yksinäisyyttä tuntee 9,5 % (THL 2023). Vanhempien barometri on kysely toisen asteen opiskelijoiden vanhemmille. Se tukee tätä kyselyä, sillä Vanhempien barometriin vastanneista 92 % koki, että heidän lapsellaan oli ainakin yksi ystävä oppilaitoksessa (Vanhempainliitto 2023) Määrää voidaan ajatella vähäisenä, mutta kaikilla nuorilla pitäisi olla vähintään yksi läheinen ystävä ja toivottavaa olisi, että kukaan ei tuntisi yksinäisyyttä. Oppilaitosyhteisö on oivallinen mahdollisuus tukea ystävyysyhteisöiden syntymistä mahdollistamalla opetuksessa yhteisöllisen tekemisen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen ohjatusti, turvallisessa ilmapiirissä. Siihen tarvitaan opetuksessa sopivasti vapaamuotoista yhdessä oloa, joka mahdollistaa yhteisen keskustelun ja opiskelijoiden tutustumisen toisiinsa.

Nuorilla on opiskelun lisäksi erilaisia harraste- ja vapaa-ajan ryhmiä, joissa he toimivat. Nuorista 69,7 % kokee kuuluvansa itselle tärkeään ryhmään tai yhteisöön (THL 2023). Nuorten yhteisöt ovat erilaisia ja eri paikoissa. Yleensä nuori valitsee vapaa-ajan yhteisön hänelle mielenkiintoisen toiminnan mukaan. Joillakin nuorilla on se tilanne, että he eivät kuulu opiskeluyhteisön lisäksi mihinkään muuhun yhteisöön. Joillekin yhteisö löytyy sosiaalisesta mediasta ja peliympäristöistä, jotka ovat oma maailmansa vuorovaikutuksen näkökulmasta. Yhteisöinä ja oppimisen paikkoina nämä vapaa-ajan yhteisöt kilpailevat opiskeluyhteisön kanssa ja voittavat selkeästi elämysten tuottajina, joita nuori kaipaa. Miten oppilaitokseen voisi saada sellaista vertaistoimintaa lisää, joka olisi vapaamuotoista, tukisi oppimista ja turvaisi kaikkien nuorten kuulumista vapaa-ajalla toimivaan ryhmään?

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelu tapahtuu pääosin aidoissa sosiaalisissa, kasvokkain tapahtuvissa tilanteissa ja siellä on tarjolla oppilaitos- ja koulutusalayhteisö, johon nuoret voivat samaistua. Nuoret kiinnittyvätkin koulutuksen alussa opettajaansa ja omaan ryhmään. Seuraavaksi pohdin sitä, miten saada nuoret mukaan oppimiseen oman toiminnan ohjaajina ja tarjota heille onnistumisen mahdollisuuksia, jotka motivoivat oppimaan lisää ja tukevat elämystaitojen kehittymistä.

Otetaan nuoret mukaan aktiivisina toimijoina

Nuorten ottaminen opetuksessa ja oppimisessa mukaan aktiivisina toimijoina edellyttävää heidän psykologisten perustarpeidensa tiedostamista ja niihin vastaamista. Psykologiset perustarpeet ovat omaehtoisuus, kyvykkyys ja yhteisöllisyys (Ryan & Deci 2000).

Omaehtoisuus tarkoittaa opiskelijan mahdollisuutta vaikuttaa opintoihinsa. Se voi olla esimerkiksi sitä, että opiskelijan kanssa sovitaan HOKSin tavoitteet, miten ne saavutetaan ja miten niitä seurataan. HOKSiin kirjataan opiskelijan vahvuudet, osaaminen ja kyvyt, joka on myös vahvuuksiin perustuvan ohjauksen lähtökohta (OPH 2004 c). Opiskelija voi vaikuttaa opintoihinsa tarkastelemalla vaihtoehtoisia suorittamisen tai osaamisen osoittamisen tapoja, joista opiskelija voi valita. Tai se voi olla opiskelun aikatauluttamista siltä osin, että missä vaiheessa hän menee työelämään oppimaan, tekee näyttöjä. Tai se voi olla opiskelijaryhmän osalta yhteisten järjestysääntöjen ja ryhmän turvallisuuteen liittyvien sopimusten tekemistä. Se voi olla opiskelijaryhmän mielipiteiden huomioimista opetuksen toteuttamisen osalta tai vaikkapa opintokäyntikohteiden tai työpaikalla tapahtuvan oppimipaikan valintaa. Nuorten tulee voida vaikuttaa itselle tärkeiden asioiden tavoitteluun ja eräs keskeisimmistä nuoren elämässä on opiskelu.

Psykologisiin perustarpeisiin kuuluu kyvykkyys, jolloin nähdään opiskelijan osaaminen ja kyvyt sekä huomioidaan ne opetuksessa ja oppimisessa. Nähdään, että opiskelija saa kokemuksen osaamisestaan, selviää hänelle asetetuista tavoitteista ja haasteista sekä saa kannustavaa palautetta osaamisestaan ja selviää haasteista. Kyvykkyyttä voidaan tuoda esille kannustavan ja osaamislähtöisen ohjauksen avulla nuorten tavoitteiden suunnassa. THL:n (2023) tekemän kyselyn mukaan nuorista opiskelijoista 76,6 % kokee pystyvänsä tavoittelemaan itselle tärkeitä asioita elämässään. Ammatilliset oppilaitokset voivat omalta osaltaan vaikuttaa tähän tukemalla opintoja ja aktiivista osallistumista kohti heidän tavoitteitaan.

Yhteisöllisyyden perustarve toteutuu yhdessä tekemisen kautta ja siten, että yhteisöllisyyttä vahvistetaan jatkuvasti ohjatusti ja psykologisesti turvallisessa ilmapiirissä koko koulutusprosessin ajan. Ohjauksen lähtökohtana on opiskelijan arvostaminen sellaisena kuin hän on (Ihmisoikeusliitto 1948). Yhteisöllisyys syntyy, kun jokaista opiskelijaa arvostetaan yksilönä ja siihen yhdistyy myötätuntoinen kohtaaminen ja mahdollistetaan yhdessä tekeminen (Honkanen 2023). Yhdessä tekemiseen tarvitaan tutustumista ja aikaa.

Tutustuminen voi tapahtua vähitellen yhdessä olemisen ja toimimisen kautta.

Amisbarometrin otoksena ovat kaikki nuoret ja aikuisopiskelijat, jotka opiskelevat tällä hetkellä Suomessa toisen asteen ammatillista koulutusta. Vain 40 % ammatillisten opintojen nuorista oli mielestään tutustunut täysin riittävästi muihin opiskelijoihin ja 25 % osittain riittävästi. (Sakki 2023) Lisää tutustumista tarvitaan, jotta opiskelijat uskaltaisivat ja voisivat

toimia yhdessä. Opiskelijat voivat esimerkiksi työskennellä pareittain tai pienissä ryhmissä. Yhteistyö tulee aloittaa ohjatusti, antamalla selkeät roolit, vastuut ja tavoitteet yhteistyölle. Yhteistyön alkaessa on syytä sopia yhteisen ryhmätyöskentelyn säännöt ja miten työskentelyä seurataan. Yhdessä tekemisen taitoa tarvitaan työelämässä ja se on koko elämän ajan kehittyvä taito, koska ihmiset, tavoitteet ja toimintaympäristöt ovat jatkuvasti erilaisia.

Yhteisöllisyys opintojen aikana valmentaa elämään ja työhön

Ammatillisen koulutuksen nuorista opiskelijoista 49,6 % kokee olevansa tärkeä osa koulu- ja luokkayhteisöä, kun taas 8,1 % ei koe olevansa tärkeä osa. Yhteisöllisyyden vahvistaminen on edellytys, jotta nuoret kokisivat olevansa tärkeä osa koulu- ja luokkayhteisöä. Turvallisen tilan periaatteet auttavat oppimaan ja luovat yhteisöllisyyttä (Suomen YK-liitto s.a.). Turvallisessa tilassa on fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja asenteellinen osallisuus kaikilla opiskelijoilla. Nuorisobarometriin vastanneista selkeä enemmistö 90 % nuorista koki elämänsä tarkoitukselliseksi ja itsensä arvokkaaksi 80 % tunsivat olevansa arvokkaiksi (Kiilakoski 2023). Kun kaikkia nuoria arvostetaan taustasta tai osaamisesta huolimatta ja ryhmän jäsenet kokevat tulevansa kuulluiksi. Nuorista oli 86,6 % sitä mieltä, että luokan tai ryhmän ilmapiiri tukee mielipiteiden ilmaisua ja työrauhaa koki 84,6 % (THL 2023). Vanhempien mukaan 69 % opiskelussa oli työrauha (Vanhempainliitto 2023). Ammattiin opiskelevista opiskelijoista kiusaamista vähintään kerran viikossa koki 4 % ja opettajan taholta kiusaamista 8 %. (THL 2023). Amisbarometriin (Sakki 2022) vastanneista 50 % alle 20-vuotiaista miehistä ja naisista sekä noin kolmasosa muuta sukupuolta olevista piti opiskeluryhmän yhteishenkeä erittäin hyvänä. Turvallinen tila ja yhteisöllisyys ovat oppimisen ja toiminnan edellytys.

Yhteisöllisyys rakentuu turvallisen tilan lisäksi myötätuntoisen ja arvostavan kohtaamisen kautta. Myötätuntoinen kohtaaminen on ymmärrystä, hyväksymistä, arvostamista, läsnäoloa, tunteiden läsnäoloa, tekoja ja kannattelua (Grandell 2015). Myötätuntoisessa kohtaamisessa jokainen tulee kuulluksi ja kohdatuksi yksilönä ja yhteisön jäsenenä (Juote & Rasanen 2024). Toteutuakseen inklusiivinen ja osallistava ammatillinen koulutus tarvitsee kollektiivista myötätuntoa, jossa henkilöstö ja opiskelijat voivat hyvin (vrt. Juntunen, Aaltonen, Martela & Syrjänen 2017). Myötätuntoinen kohtaaminen vaikuttaa hyvinvoinnin lisäksi viihtyvyyteen. Nuorista opiskelijoista 86 % koki viihtyvänsä hyvin yhdessä ryhmän tai luokan opiskelijoiden kanssa. Opiskelijaryhmä on yhteisönä voimavara ja jokaista opiskelijaa tarvitaan opiskelu yhteisössä. Opiskelijoiden moninaisuus on rikkaus. He ovat jokainen yksilöinä erilaisia, omaavat erilaista osaamista ja kykyjä. Työelämässä tarvitaan erilaista osaamista, erilaisia yksilöitä ja yhteistyössä syntyvää työyhteisöä. Ammatillinen koulutus kasvattaa työelämään osaajia, johon koulutuksella, opettajalla ja pedagogisella toteutuksella on vaikuttavuutta.

Opettajan rooli, opettaminen ja opiskelijan tukeminen

Ammatillinen oppilaitos vastaa koulutuksen järjestämisestä; resursseista, toiminnan periaatteista ja opetuksen toteuttamisesta (Laki ammatillisesta koulutuksesta 2017/531). Ammatillinen koulutuksenjärjestäjä määrittelee omalta osaltaan opettajan roolin, käytettävissä olevat resurssit ja opetuksen sekä ohjauksen toteuttamiseen liittyvät

laadulliset kriteerit. Opettajan rooli on keskeinen nuoren opiskelijan oppimisessa. Nuori ei kiinnity oppilaitokseen vaan opettajaan ja ryhmään, kun hän aloittaa ammatilliset opinnot. Ammatillisessa koulutuksessa toimii paljon eri alojen ammatillisia opettajia sekä yhteisten aineiden opettajia. Opetus- ja ohjaushenkilöstöön kuuluu paljon muitakin toimijoita. Yleensä perustutkintoon johtavassa koulutuksessa opinnoista vastaava opettaja on opiskelijalle ammatillinen opettaja. Hän on nuorelle opettaja ja sen lisäksi roolimalli alan ammatillisesta osaajasta ja aikuisesta. Opettaja huolehtii opintojen aikana opiskelijoidensa osaamisen kehittymisestä, oikeudenmukaisesta kohtelusta ja välittää heistä. 73,6 % opiskelijoista koki, että opettaja on välittävä ja kohtelee heitä oikeuden mukaisesti. Ilmapiirin oppimisyhteisössä koki hyväksi 72,1 %. (THL 2023). Vastausten perusteella voidaan tunnistaa, että välittämistä, oikeudenmukaista kohtelua ja hyvä ilmapiiri toteutuu suurimman osan mielestä. Voidaanko opetuksella ja ohjauksella vaikuttaa siten, että useammat opiskelijat kokisivat ne samoin? Yhteisöllisyyden vahvistaminen ja yhdessä tekeminen voi olla tähän yksi keino.

Opiskelijan kokemuksiin ja mielipiteisiin vaikuttaa myös opiskelijan motivaatio. Opiskelijan motivaatioon, opiskeluun ja ohjauksen taustalla vaikuttaa opintojen alkuvaiheessa oleellisesti se onko nuori päässyt haluamalleen alalle opiskelemaan vai onko hän joutunut opiskelupaikkaan, minne hän ei olisi halunnut. Amisbarometrin mukaan nuorista 38 % tiesi minne hakea ja 39 % ei ollut ennen hakemista vahvaa mielipidettä siitä, mitä alaa mieluiten haluaisi opiskella. Se aiheuttaa käytännössä tilanteen, että nuori ei välttämättä ole motivoitunut opiskelemaan alaa tai ole kiinnostunut opiskelusta ylipäätään. Keskeyttämisriski opintojen alussa on heillä suuri. Kun opiskelija miettii ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä yleisimmät syyt liittyvät alan tai opiskelun kiinnostavuuteen, opetuksen laatuun tai organisointiin, oppimisvaikeuksiin ja tuen saaminen niihin tai terveydellisiin syihin (Sakki 2022). Tämän perusteella keskeyttämisen harkintaan liittyy syitä, joihin voimme pedagogisilla valinnoilla vaikuttaa.

Opettajan pedagogiset ratkaisut auttavat oppimaan ja ne vaikuttavat opiskelijoilla siihen, miten he kokevat opetuksen laadun. Opetuksen laatu on pitänyt hyvänä tai osittain hyvänä 77 % (Sakki 2022) vastanneista. Lähiopetuksen laadun tyytymättömyyteen vaikutti lisäksi sen vähäinen määrä. (Sakki 2022) Pedagogisen toteutuksen tulee olla oppimista edistävää ja riittävää määrältään. Laadullisesti hyvä pedagogiikka inklusiivisessa ammatillisessa koulutuksessa on monipuolista, vaihtelevaa, omaa turvallisen ja ennakoitavan rakenteen, ohjausta ja aikaa on tarjolla riittävästi, opitaan yhdessä ja tavoitellaan yksilöllisiä tavoitteita sekä tuetaan oppimista (Maunu 2018; Maunu 2019; Niemi & Jahnukainen 2020; Paaso 2010; Pirttimaa & Hirvonen 2016). Se on opiskelijalähtöistä ja edellyttää opettajien välistä yhteistyötä (Paaso 2010; Kettunen 2021). Oppimistehtävien tulee tukea oppimista ja osaamisen kehittämistä. Opetukseen ja oppimistehtäviin liittyen opiskelijat kokivat omasta mielestään vaikeuksia opetuksen seurannassa 26,4 % ja opiskelutaidoissa peräti 41,3 % (THL 2023). Luvut kuvaavat sitä, että tukea, ohjausta ja kaikkien oppimista tukevaa, inklusiivista pedagogiikkaa pitää kehittää edelleen ammatillisessa koulutuksessa. Vertaisoppimisessa on paljon potentiaalia, jota kannattaa hyödyntää (Alaniska 2024). Nuoret tekevät yhdessä ja auttavat mielellään toisiaan. Opiskelijan oppimistaitojen tukeminen on keskeistä. Oppimisen edistämiseen ja osaamisen vahvistamiseen kuuluu opiskelijoiden kannustaminen, rohkaisu ja positiivinen palaute. Myönteistä palautetta koki saavansa 69,9 % vastanneista ammatillisen koulutuksen nuorista (THL 2023). Liian moni kokee jäävänsä vaille myönteistä

palautetta. Myönteinen palaute vahvistaa osaamisidentiteettiä ja kannustaa kokeilemaan, tekemään ja sitä kautta onnistumaan.

Osana pedagogisia ratkaisuja on opiskelijan tuen tarpeeseen vastaaminen opintojen aikana (OPH s.a.). Vanhempien mielestä 44 % heidän lapsistaan sai tai olisi tarvinnut erityistä tukea, ja he ovat kiinnostuneita erityisen tuen toteuttamisesta sekä sen mahdollisuuksista (Vanhempainliitto 2023). 10 % ensimmäisen vuoden opiskelijoista ja 15 % opinnoissa pidemmällä olevista olisi tarvinnut tukea oppilaitokselta, mutta ei ollut sitä saanut (Sakki 2022). Vanhempien mielestä monenlaista tukea on tarjolla ja opetushenkilöstö on aidosti kiinnostunut nuorista. 29 % vanhemmista koki, että oli saanut konkreettisia vinkkejä oppilaitoksesta siihen, miten tukea nuorta opinnoissa. Osa vanhemmista oli epävarma siitä, toteutuuko suunniteltu tuki. Lisäksi vanhempien mukaan oppilaitos tarjosi aktiivisesti tukea, mutta nuoren oli vaikea ottaa sitä vastaan, koska hän pelkäsi leimautuvansa. Vanhemmat eivät pitäneet tukitoimia aina yhtenäisenä eikä sen antamista järjestelmällisenä eikä he tiesivät kenen puoleen olisivat voineet kääntyä. (Vanhempainliitto 2023) Tukitoimista ilmoittamista, niiden järjestelyistä ja toteuttamisesta tulisi informoida vanhempia paremmin. Lisäksi tukitoimet tulisi yhdistää luontevana osana nuoren opintojen arkeen ja välttää erillisiä, ryhmästä erilleen siirtymää edellyttäviä tukitoimia. Vanhempien ja opettajan tulee tiivistää yhteistyötä tuen osalta, jotta nuoret saavat tarvitsemansa tuen opintojen aikana. INKLU-hankkeessa kehitetään kansallisesti erityisen tuen muotoja tasalaatuisemmaksi ja jaetaan hyviä käytänteitä opetushenkilöstölle.

HOKSiin kirjataan lähtökohtaisesti aiemmin kuvattujen vahvuuksien, osaamisen ja tavoitteiden lisäksi opiskelijan tuen tarpeet. Usein ne ovat selvillä jo opintojen alkuvaiheessa. Joskus ne havaitaan vasta opintojen aikana. Silloin opiskelijan tuen tarpeen havaitsee usein opettaja, joka huomaa, että oppiminen ei edistyäkään tavoitteiden mukaisesti. Tuen tarpeet voivat olla opiskelijoilla moninaiset. Niiden määrittelyyn ja toteuttamiseen tarvitaan moniammatillista yhteistyötä kuten erityisopettajan asiantuntemusta. Jokaisella opiskelijaa opettavalla opettajalla on oikeus tietää miten hän voisi tukea ja ohjata opiskelijaa pedagogisesti, jotta opiskelija oppisi parhaiten. Vain siten opiskelija voi saada tarvitsemansa tuen ja ohjauksen, jotta voi suorittaa koulutuksen tai kehittyä ammattilaiseksi.

Nuoret ovat tulevaisuudessa oman alansa osaajia ja kehittäjiä

Ammatillinen koulutus tukee nuorten kasvua, oppimista ja ammatillisen osaamisen kehittymistä. Nuori puolestaan tarvitsee psykologisen perusturvallisuuden lisäksi ohjausta ja tukea oppimiseen. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevista kouluterveyskyselyyn osallistuneista nuorista 78,6 % pitää koulunkäynnistä (THL 2023). Se on hyvä lähtökohta opetukselle ja ohjaukselle sekä nuorten osallistamiselle. Oppilaitoksen henkilöstön kollektiivinen myötätuntoinen kohtaaminen opiskelijoiden kanssa luo kasvun ja kehityksen edellytykset nuorille.

Toteutuessaan omaehtoisuus, kyvykkyys ja yhteisöllisyys edistävät sopivin askelin ja tuvallisesti opiskelijoiden itsenäisempää toimintaa, pystyvyyttä ja hyvinvointia (Ryan & Deci 2000). Kun nuoret kokevat, että he onnistuvat ja osaavat, se lisää heidän aktiivisuuttaan ja motivaatiotaan opiskelua kohtaan. Aikuisina ja ohjauksen ammattilaisina opetushenkilöstön

keskeinen tehtävä on luoda turvallisia valinnan vaihtoehtoja, uskoa nuorten kykyihin ja osaamiseen sekä sopivan itsenäisesti vastuuttaa heitä tekemään itsenäisesti ja vertaisryhmissä yhdessä. 94 % vanhemmista uskoi, että nuori tulee pärjäämään elämässään (Vanhempainliitto 2023). Toimiva vanhempien ja oppilaitoksen välinen yhteistyö edellyttää nuorten kuulemista, yhteistyön aloittamista jo opintojen alusta lähtien, säännöllistä tiedottamista ja nuoren tukemista yhdessä samaan suuntaan.

Ammatillisessa koulutuksessa nuoresta kasvaa työelämäosaaja. Työelämätaitoina ammatillisen osaamisen lisäksi on itsesäätelytaitojen, tunteiden säätely ja sinnikkyys merkittävässä osassa. Itsesäätelytaitoja opitaan eri tilanteissa, oppimisympäristöissä ja turvallisessa ilmapiirissä, jossa voi ilmaista tunteitaan ja ajatuksiaan. Sinnikkyyttä opitaan tavoitteiden saavuttamisessa, oppimistehtävien ja toiminnan kautta. Pinnistely oman osaamisen rajapinnassa auttaa sinnikkyiden kehittämisessä. (Vuorinen 2017a; Vuorinen 2017b; Myllyviita 2024). Työelämässä pärjäämistä ennustaa puolestaan tunnollisuus ja tunteiden säätelytaidot (Barrick, Mount & Judge 2001). Annetaan nuorille aikaa ja mahdollisuuksia kasvaa ja kehittyä omaksi itsekseen ja omanlaiseksi osaajaksi alalle. Opettajien ja vanhempien on hyvä muistaa, että nuorissa on kaikki potentiaali. Heistä kasvaa tulevia ammattilaisia, työllistäjiä, yhteistyökumppaneita ja kollegoja.

Haaga-Helia on mukana kansallisessa hankkeessa [INKLU -Kohti inklusiivista ammatillista koulutusta](#), 1.3.2024-31.8.2026. Hankkeessa kehitetään ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien opiskelijoiden tarvitsemaa erityistä tukea opintojen aikana ja tuetaan työllistymistä. Kirjoitus on osa hankkeessa jaettavia erityisopetuksen ja ohjauksen hyviä käytänteitä.

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Lähteet

Alaniska, H. 2024. [Formaali vastavuoroinen vertaisoppiminen korkeakoulussa: kasvatustieteellinen kehittämistutkimus](#). Lapin yliopisto.

Barrick, M. R., Mount, M. K., & Judge, T. A. 2001. Personality and performance at the beginning of the new millennium: What do we know and where do we go next? *International Journal of Selection and Assessment*, 9(1-2), 9–30.

Grandell, R. 2015. *Itsemyötätunto*. Tammi.

Herrgård, E. & Renko, R. 2023. Lapsen neurologisen kehityksen seuranta – milloin on syytä huoleen? *Lastenneurologia Duodecim* 2000; 116: 2038–45.

Honkanen, E. 2023. [Arvostava kohtaaminen ja vuorovaikutus ohjauksessa](#). eSignals, Haaga-Helia.

Huotilainen, M. 2019. *Näin aivot oppivat*. PS-Kustannus.

Juntunen, E., Aaltonen, T., Martela, F. & Syrjänen, T. 2017. Myötätunto ja merkityksellisyys työssä. Teoksessa A.B.Pessi, F. Martela & M. Pakkanen (toim.), *Myötätunnon mullistava voima* (ss. 104–122). PS-Kustannus.

Ihmisoikeusliitto. 1948. [Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus](#).

Juote, M. & Räsänen, L. 2024. [Itsemyötätunto ja myötätunto ovat tärkeitä taitoja tässä ajassa](#). Terveyskirjasto.

Kiilakoski, T. (toim.). 2023. [Katsomusaiheita. Nuorisobarometri](#). Nuorisotutkimusseuran julkaisuja.

Kettunen, V-M. 2021. [Inklusiivinen pedagogiikka ammatillisissa oppilaitoksissa. Amatillisten oppilaitosten opettajien käsityksiä inklusiivisesta pedagogiikasta ja sen toteutuksesta](#). Tampereen yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Pro gradu-tutkielma.

[Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017](#) – Ajantasainen lainsäädäntö. FINLEX.

Lakkala, S. 2008. [Inklusiivinen opettajuus](#). Toimintatutkimus opettajankoulutuksessa [Väitöskirja, Lapin yliopisto]. *Acta Universitatis Lapponiensis* 174.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2023. [15-18-vuotiaan persoonallisuuden kehitys](#).

Maunu, A. 2018. [Opettaja, kasvattaja ja jotain muuta. Amatillisten opettajien ammatti-identiteetti arjen käytäntöjen näkökulmasta](#). *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 20(4), 70–87.

Maunu, A. 2019. [Opiskelijalähtöinen ja ohjaava. Hyvä ammatillinen opettaja opiskelijoiden näkökulmasta](#). *Kasvatus*, 50(4), 269–283.

Mielenterveystalo. (s.a.) [Tietoa nuoren eristäytymisestä](#).

Myllyviita, K. 2024. [Tunteet ja tunteiden säätely](#). Duodecim. Terveyskirjasto.

Niemi, A.-M., & Jahnukainen, M. 2020. [Educating self-governing learners and employees: Studying, learning and pedagogical practices in the context of vocational education and its reform](#). Journal of Youth Studies, 23(9), 1143–1160.

Opetushallitus. (s.a). [Opiskelijan hyvinvointi ja tuki ammatillisessa koulutuksessa](#).

Opetushallitus. 2024a. [Opetushallinnon tilastopalvelu](#).

Opetushallitus. 2024b. [Koulun, oppilaitoksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyö huoltajien kanssa](#).

Opetushallitus. 2024 c. [Henkilökohtaistaminen](#).

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2022. Oppivelvollisuuden laajentaminen.

Paaso, A. 2010. Osaava ammatillinen opettaja. Tutkimus ammatillisen opettajan tulevaisuuden työnkuvasta [Väitöskirja, Lapin yliopisto]. Acta Universitatis Lapponiensis 174. Lapin yliopisto.

Partonen, T. 2023. [Uni-valverytmin häiriöt](#). Duodecim Terveyskirjasto.

Pirttimaa, R., & Hirvonen, M. 2016. [From special tasks to extensive roles: The changing face of special needs teachers in Finnish vocational further education](#). Journal of Research in Special Needs Education, 16(4), 234–242.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. 2000. [Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being](#). American Psychologist, 55(1), 68–78.

Sakki. 2022. [Amisbarometri](#).

THL. [Kouluterveyskysely 2023](#).

Tuomilehto, H. 2024. [Nuorten uni – hyvän elämän ja oppimisen perusta](#). Aivoliitto.

Suomen YK-liitto. (s.a.) [Turvallinen tila](#).

Vanhempainliitto. 2023. [Vanhempien barometri](#).

Vuorinen, K. 2017a. [Itsesäätelykyky](#). Duodecim. Terveyskirjasto.

Vuorinen, K. 2017b. [Sinnikkyys](#). Duodecim. Terveyskirjasto.